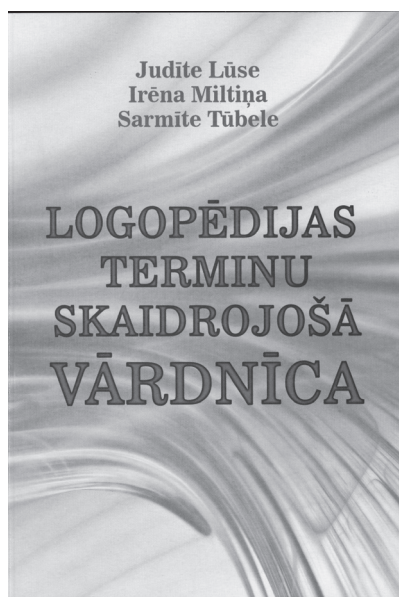

LATVIJĀ PIRMĀ “LOGOPĒDIJAS TERMINU SKAIDROJOŠĀ VĀRDNĪCĀ”

Lūse J., Miltiņa I., Tūbele S.
Logopēdijas terminu skaidrojošā vārdnīca.
Rīga: RaKa, 2012. 527 lpp.

Izdevniecība RaKa 2012. gada decembrī izdeva Latvijā pirmo “Logopēdijas terminu skaidrojošo vārdnīcu”. Vārdnīcas autore ir pedagoģijas maģistre Judīte Lūse, Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmijas lektore Irēna Miltiņa un Latvijas Universitātes profesore Sarmīte Tūbele. Lai sekmīgi īstenotu primāro logopēdijas mērķi — novērstu runas un valodas traucējumus, veiktu profilakses pasākumus un izprastu runas traucējumu ietekmi uz bērna personības attīstību, logopēdija ir cieši saistīta ar citām zinātnēm. Vārdnīcā ir vairāk nekā 2800 vārdu nozīmju skaidrojumu, kas atbilst medicīnas, lingvistikas, psiholoģijas un pedagoģijas zinātņu nozarei. Autore veidojušas vārdnīcu 13 gadus. Izdevuma atslēgas vārdi: logopēdija, vārds,

speciālā pedagoģija, speciālā psiholoģija.

Mērķauditorija: praktizējošie logopēdi, skolotāji, psihologi, studenti un citi interesenti, kas savā darbībā ir saistīti ar cilvēka runas un valodas attīstību, problēmām un to iespējamo novēršanu vai mazināšanu.

“Logopēdijas terminu skaidrojošās vārdnīcas” priekšvārdā autore uzsver vārdu kā valodas centrālo vienību, kas iekļauj vārda skanējuma un nozīmes veselumu. Vārds vienlaikus nosauc vai apzīmē priekšmetu vai parādību, atspoguļo to īpašības cilvēka apziņā, katram vārdam ir sava nozīme. Pamatojot vārda ciešo saistību ar domu, savukārt domu — ar vārdu, izmantota Ļ. Vigotska (1896–1934) atziņa, ka viduspunkts fenomenam, kas savieno domu ar vārdu, ir vārda nozīme.

Vārda nozīme atklāj valodisko domu jeb apjēgtu vārdu. Vārdi kā leksiskās vienības veido semantiskos laukus (semantika — mācība par vārdu nozīmēm). Vārds ir arī logopēdijas pamatvienība. Ar vārdiem sazināšanās procesā notiek informācijas kodēšana un atkodēšana, katra indivīda vārdu krājums liecina par valodas attīstību. Jau pats termins “logopēdija” grieķu valodā nozīmē — *logos* — vārds, *paideo* — audzinu, mācu, tātad šaurākā nozīmē logopēdija ir vārda mācīšana.

Autores veido likumsakarīgas saiknes starp zinātņu nozarēm un klasifikācijām, starp vārdu nozīmēm un citām jomām. Logopēdija ir starpdisciplināra zinātne, tā cieši saistīta ar medicīnas apakšnozarēm, valodniecību (lingvistiku), psiholoģiju (speciālo psiholoģiju) un pedagoģiju (speciālo pedagoģiju). Logopēdijas terminu vārdnīcā šīs saiknes vieno terminu nozīmju skaidrojumi.

Logopēdijas saikni ar medicīnu nodrošina pamatzināšanas par runas aparāta anatomiju, fizioloģiju, neiroloģiju; izpratne par nervu sistēmas uzbūvi, tās funkcijām un stāvokļiem, centrālās nervu sistēmas organiskām (anatomiskām) izmaiņām un funkcionālām (darbības) novirzēm, jo palīdz izprast faktorus, kuri izraisa runas/valodas apguves vai attīstības grūtības.

Logopēdijas saiknes ar valodniecību pamatā ir valodniecības pamatjēdzieni, kas raksturo valodu kā zīmju sistēmu. Nereti tiek traucēta visa valodas sistēma (runā/valodā ir fonētiskie, morfoloģiski sintaktiskie traucējumi) vai arī vērojama runas/valodas atsevišķu komponentu (skaņu izrunas, runas melodiski intonativās jomas u. c.) nepietiekama attīstība.

Logopēdijas saikni ar psiholoģiju pierāda tas, ka runa/valoda ir psiholoģiska parādība. Tā ietilpst komunikācijas un domāšanas ietvaros, iesaistās izziņas darbības attīstībā, piedalās gribas un emocionālajos procesos. Ir kopīgas likumsakarības psiholoģijā un logopēdijā lietoto vārdu nozīmju skaidrojumos.

Logopēdijas saikne ar pedagoģiju izpau-

žas jebkura runas/valodas traucējuma mazināšanā vai novēršanā, jo tas ir mērķtiecīgs, apzināti virzīts speciāls mācību un audzināšanas process. Logopēda koriģējoši attīstošā darbība nodrošina bērna runas/valodas un vispusīgas personības attīstību.

Par autoru nopietno attieksmi un atbildības izjūtu liecina plašais izmantotās literatūras un avotu klāsts — 289 informācijas avoti un 59 vārdnīcas un uzziņu literatūra. Vārdnīca veidota, ievērojot noteiktus pamatprincipus terminu atlasē, skaidrojumu apjomā, noformējumā u. c.

“Logopēdijas terminu skaidrojošā vārdnīca” ir pirmā logopēdijas vārdnīca latviešu valodā, kas izveidota un izdota Latvijā. Profesionāļu vidū ilgi gaidītajai vārdnīcai ir un būs paliekoša nozīme un vēsturiska vērtība.

“Logopēdijas terminu skaidrojošā vārdnīca” nenoliedzami ir novatorisks autordarbs, skaidrojumi ir autoru veidoti, tulkoti, koriģēti, aprobēti un pilnveidoti. Vairāki vārdnīcā ievietotie termini ir jaunvārdi latviešu valodā, piemēram, *atmiņzude* (amnēzija). Vārdnīcas izveides darbā autore konsultējās ar Latvijas Zinātņu akadēmijas, Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmijas, Latvijas Universitātes, F. Brīvzemnieka pamatskolas un citiem speciālistiem.

Visiem vairāk nekā 2800 terminiem doti latviešu valodas ekvivalenti angļu, vācu un krievu valodā. Terminiem pievienoti piemēri vai plašāks skaidrojums, lai terminā ietvertais jēdziens būtu saprotamāks un paplašinātu lasītāja priekšstatus attiecīgajā jomā. Grāmatas beigās ievietots terminu rādītājs latviešu, angļu, vācu un krievu valodā, īsas ziņas par vārdnīcā minētajām personām un norādīti izmantotie informācijas avoti.

Vārdnīca uzskatāmi apliecina autoru Judītes Lūses, Irēnas Miltiņas un Sarmītes Tūbeles lielo ieguldījumu ne vien logopēdijas, bet arī Latvijas speciālās pedagoģijas zinātnes attīstībā.

Rasma Vīgante